

Bekämpningsmedel

Tillsynsprojekt 2008

Maria Mattsson

Innehållsförteckning

1 Bakgrund	sid 1
2 Syfte och mål	sid 1
3 Avgränsning	sid 1
4 Metod/genomförande	sid 1
5 Fakta om bekämpningsmedel	sid 2
Vad är ett bekämpningsmedel?	sid 2
Regler för försäljning m m	sid 2
Saluförbud	sid 3
6 Resultat	sid 3
7 Åtgärder	sid 3
8 Diskussion	sid 4
9 Slutsatser och förslag om fortsättning	sid 4
Bilagor	
1. Tillsyn av bekämpningsmedel, GM4	
2. Projektplan	

1 Bakgrund

I verksamhetsplaneringen (VEP) för 2008 avsattes 0,5 personmånad för tillsyn av bekämpningsmedel (GM 4, se bilaga 1). Enligt VEP och projektplan (se bilaga 2) skulle tillsyn av bekämpningsmedel ske på 10 försäljningsställen under 2008. Information om gällande regler för bekämpningsmedel skickades dock ut till flertalet försäljningsställen i Luleå (alla som kunde tänkas sälja bekämpningsmedel, även t ex livsmedelsbutiker).

Luleå är en av 127 kommuner som deltar i ett landsomfattande tillsynsprojekt med syfte att få bort otillåtna bekämpningsmedel från marknaden. Tillsynsprojektet genomförs med stöd av Kemikalieinspektionen (KemI) som under hela projektet finns tillgänglig för att svara på frågor och bidra med råd och stöd i form av exempelvis checklistor och informationsmaterial. Efter att kommunerna genomfört inspektioner och rapporterat in resultatet till KemI under våren/sommaren 2008 följer KemI upp inrapporterade brister genom tillsyn hos aktuella tillverkare och importörer av bekämpningsmedel under hösten 2008.

2 Syfte och mål

Bekämpningsmedel som säljs i Luleå kommun ska uppfylla gällande bestämmelser om bekämpningsmedel (se nedan). Försäljare av bekämpningsmedel ska vara medvetna om gällande regler. Genom att endast bekämpningsmedel som uppfyller reglerna säljs ska riskerna för hälsa och miljö vid användning av medlen begränsas. Otillåtna bekämpningsmedel som upptäckts ute i handeln ska stoppas.

3 Avgränsning

Informationsmaterialet skickades till alla försäljningsställen i kommunen där det bedömdes troligt att bekämpningsmedel kunde finnas för försäljning. Totalt skickades informationen till 110 försäljningsställen. Tio av dessa valdes sedan ut för inspektion. Bland de utvalda försäljningsställena fanns zoobutiker, specialbutiker för friluftsliv och hästsport, stormarknader, trädgårdsbruk o. dyl. En begränsning var att företaget inte skulle ha inspekterats nyligen i samband med något annat GM-projekt.

4 Metod/genomförande

Ett informationsblad skickades ut till detaljhandeln. Ett mindre antal av dessa valdes ut för inspektion. Vid inspektionen kontrollerades vilka bekämpningsmedel som fanns till försäljning i butikshyllorna. Eventuella registreringsnummer noterades. De aktuella produkterna fotograferades. Efter inspektionen kontrollerade om de produkter som hade registreringsnummer hade aktuella godkännanden eller om de omfattades av saluförbud. Produkter som saknade registreringsnummer kontrollerades gällande om de hade dispens från KemI och därmed fick säljas utan att vara försedd med registreringsnummer. Det kan vara tillåtet att efter anmälan till KemI sälja ett bekämpningsmedel under flera olika namn. Detta kontrollerades också. Slutligen kontrollerades om produkterna omfattades av någon typ av undantag från krav på godkännande.

Produkter med brister rapporterades till KemI som kommer att följa upp dessa brister hos tillverkare och importörer under hösten. Rapporteringen till KemI gjordes enligt en särskild blankett där uppgifter om produkten, leverantörsuppgifter samt fotografi på produkten redovisades. Kopior på beslut om förbud och beslut om åtalsanmälningar har också skickats till KemI för kännedom.

Ansvaret för att ställa krav på den enskilda butiken för åtgärd av eventuella brister ligger dock på miljönämnden som vanligt. I ett fall var butiken även den som fört in produkterna till Sverige. I detta fall har även bristerna på produkterna följts upp.

5 Fakta om bekämpningsmedel

Bekämpningsmedel delas in i biocider och växtskyddsmedel. Växtskyddsmedel används inom jordbruk, skogsbruk och trädgårdsbruk för att skydda växter från skadedjur, svampangrepp eller konkurrerande växter. Exempel på produkter är svampmedel, ogräsmedel och insektsmedel. Biocider används i övriga sammanhang exempelvis inom industri och hushåll för att motverka angrepp från skadliga organismer. Exempel på produkttyper är myggmedel, båtbottnfärg, råttmedel och träskyddsmedel. Två EU-direktiv reglerar bekämpningsmedel; växtskyddsdirektivet 91/414/EEG och biociddirektivet 98/8/EG. EU-kommissionen ansvarar för godkännande av verksamma ämnen medan godkännande av bekämpningsmedel sker i respektive medlemsland.

Vad är ett bekämpningsmedel?

Det som avgör om produkten är ett bekämpningsmedel är vad den är avsedd för, dvs ändamålet med produkten. Så här definieras ett kemiskt respektive ett biologiskt bekämpningsmedel i miljöbalken:

”Kemiskt bekämpningsmedel: en kemisk produkt som syftar till att förebygga eller motverka att djur, växter eller mikroorganismer, däribland virus, förorsakar skada eller olägenhet för människors hälsa, eller skada på egendom” (14 kap. 2 § 4. miljöbalken)

”Biologiskt bekämpningsmedel: en bioteknisk organism som framställts särskilt för att förebygga eller motverka att djur, växter eller mikroorganismer, däribland virus, förorsakar skada eller olägenhet för människors hälsa eller skada på egendom.” 14 kap. 2 § 5 miljöbalken)

Regler för försäljning m.m.

Ett kemiskt eller biologiskt bekämpningsmedel får inte föras in till Sverige från ett land utanför Europeiska unionen eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, eller släppas ut på marknaden, eller användas utan att medlet är godkänt enligt 10 § av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer (14 kap. 4 § miljöbalken).

Det finns dock vissa undantag från denna regel som är viktiga att känna till.

Bekämpningsmedel som har enbart fysikalisk effekt behöver inte vara godkända. Exempel på detta är såpa som kan användas för att skydda växter genom att skadedjuren inte får fästa på plantans blad eller att djuren kvävs om de täcks av en såphinna. Bekämpningsmedel som KEMI gett dispens behöver inte heller vara godkända.

För biocidprodukter, som består av fyra huvudgrupper med totalt 23 olika produkttyper, finns det undantag för krav på godkännande för vissa produkttyper i väntan på att biociddirektivet genomförs till fullo. Exempel på produkttyper som är undantagna längst t o m 2010-05-13 är vissa desinfektionsmedel och konserveringsmedel (t ex biocidprodukter för mänsklig hygien). Exempel på produkttyper som inte är undantagna är träskyddsmedel, produkter mot algangrepp, mögel o. dyl. på andra byggnadsmaterial än trä, bekämpningsmedel mot skadedjur m.m. Mer om detta kan man läsa i 4 kap. 4 § KIFS 2008:3 och bilaga 9 till denna föreskrift.

Saluförbud

Ett godkännande gäller vanligtvis i tio år och därefter kan en förlängning av godkännandet beslutas. För en del bekämpningsmedel upphör godkännandet. Det kan exempelvis bero på att de verksamma ämnena inte längre är godkända på grund av hälso - eller miljörisker. Genom att införa saluförbud och användningsförbud på produkterna sker en utfasning i de olika leverantörsleden och i användarleden. KemI beslutar först om saluförbud för tillverkaren eller importören och i ett senare skede för återförsäljaren för att till sist eventuellt införa ett användarförbud för användaren.

6 Resultat

Vid inspektionerna kunde konstateras att brister gällande bekämpningsmedlen var vanliga. Endast två av tio inspekterade butiker fick ett helt godkänt resultat. Vid övriga åtta butiker fanns i varierande grad brister bland de bekämpningsmedel som fanns till försäljning.

Hos två av butikerna fanns bekämpningsmedel med saluförbud (tidigare godkännanden har upphört att gälla och produkten får inte längre säljas) till försäljning.

En ännu vanligare brist var att det fanns bekämpningsmedel till försäljning som helt saknade godkännande. Exempel på sådana produkter är mygg/insektsmedel för människor eller djur (katt/hund/häst), avskräckande medel mot djur (katter, kaniner, rådjur o dyl), alg och mögelmedel med långtidsverkan. Sådana brister fanns hos åtta av tio inspekterade företag. Ca 30 olika otillåtna bekämpningsmedel noterades i projektet.

Exempel på otillåtna bekämpningsmedel som fanns till försäljning:

Myggmedel Off! Kids

Wilmas Beckolja

Avskräckande halsband (mot ohyra på katt)

7 Åtgärder

Inspektionsrapporter har skickats till samtliga inspekterade företag. Sex av företagen har förbjudits att fortsätta sälja bekämpningsmedel som saknar godkännande eller där godkännandet upphört att gälla. Övriga två företag med otillåtna produkter hade ett fåtal produkter till försäljning och plockade omedelbart frivilligt bort dessa från butikshyllorna.

Miljösanktionsavgift kunde inte beslutas i detta projekt eftersom de aktuella reglerna ändrades 2008-06-01 vilket innebär att hänvisningarna i förordning (1998:950) om miljösanktionsavgifter inte stämmer. Normalt ska annars en miljösanktionsavgift på 5 000 kronor beslutas i de fall en återförsäljare saluhåller eller överlåter ett bekämpningsmedel vars godkännande har upphört (punkt 6.3.6 i bilagan till förordningen).

Försäljning av bekämpningsmedel som saknar godkännande är straffsanktionerat enligt 29 kap. 4 § k miljöbalken. Fyra av företagen har åtalsanmälts till följd av att otillåtna bekämpningsmedel fanns på försäljningshyllorna.

8 Diskussion

Det är inte ett godtagbart resultat att större delen av de inspekterade företagen hade otillåtna bekämpningsmedel till försäljning i butiken. I vissa fall verkade det som att butiksinnehavaren trodde att de otillåtna medlen var bättre ”mer miljövänliga” alternativ till de godkända bekämpningsmedlen med registreringsnummer. Många gånger marknadsförs de också med uttryck som ”innehåller enbart naturliga oljor”, ”naturmedel” och liknande. Sådana uttalanden befriar dock inte produkterna från kravet på godkännande. Det visade sig t o m att vissa av de produkter som fanns till försäljning i butiker i Luleå förbjöds av KemI redan efter ett tillsynsprojekt som KemI genomförde 2004.

9 Slutsatser och förslag om fortsättning

Enligt miljökontorets uppfattning visar det dåliga resultatet att det finns ett behov av att fortsätta med tillsyn av bekämpningsmedelsförsäljning nästa år. Ytterligare ett antal företag bör väljas ut för inspektion. Det bör även avsättas viss tid för uppföljning av de brister som uppmärksammades i detta projekt (kontroll av att förbuden efterlevs).

Tillsynsplan 2008

GIFTFRI MILJÖ

GM 4

Farliga ämnen i kemiska produkter

Uppföljning: (gjort/inte gjort jämfört med tillsynsplan för 2007 etc.)
Årets tillsynsprojekt har ännu inte genomförts. Enligt plan ska 10 verksamheter få information samt inspekteras. Under året har miljökontoret närvarat vid Kemikalieinspektionens tillsyn hos tillverkare och importörer i kommunen.

Utvärdering: (resultat eller nytta av arbetet, behov av förändringar i behovsutredn.)
Årets tillsynsprojekt kan inte utvärderas eftersom det ännu inte har genomförts. Det tillsynsprojekt som genomfördes 2006 i samarbete med Kemikalieinspektionen (tillsyn av Stormarknader) har resulterat i en rapport där kemikalieinspektionen konstaterar att de brister som kommunerna hittade ute i butikerna ofta åtgärdats redan innan Kemikalieinspektionen inspekterade leverantörerna av produkterna. Detta anser Kemi tyder på att kommunal kemikalietillsyn även ger effekter även högre upp i leverantörskedjan. Bra märkta kemiska produkter med förpackningar som uppfyller kraven (t ex barnskyddande när detta krävs) ökar förutsättningarna för att man ska kunna göra "bra miljöval" och även hantera kemikalierna på ett säkert sätt.

Detta gör vi år 3 (2008):

Kemikalieinspektionen har bjudit in till ett samarbetsprojekt gällande tillsyn av försäljning av bekämpningsmedel i detaljhandeln. 10 verksamheter inspekteras under året. Inriktningen kan vara zoobutiker, butiker med inriktning mot lantbruk och trädgård och liknande.

Tillsyn av tillverkare och importörer sker genom inspektioner eller distanstillsyn.

Kemikalietillsynen har även ett "barnperspektiv". Exempel på detta är de kontroller som görs för att förpackningar har barnskyddande förslutningar när detta krävs.

 Myndighetsuppgift

 Övrig uppgift

Personalbehov för tillsynsmetoden:

0,6 personmånader / år

Kostnader: 1 000 kr

Intäkter: 7 000 kr

Görs av:
Tid:
Arbetsfördelning:
 Service

pm/år

 ÄO

0,1 pm/år Tillsyn av tillverkare och importörer

 Projekt

0,5 pm/år ÄO Kem + 1

pm/år

Detta gör vi senare (2009):

Fortsätta informations/inspektionsinsatser. Eventuellt kan förändrad lagstiftning innebära förändringar

Upprättad av: MAM

Datum: 07-10-10

PROJEKTPLAN

Namn på projektet: Tillsyn av bekämpningsmedel	Tid när projektet utförs: v 11 - 28
Projektledare: Maria Mattsson	Paketets nummer: GM 4

Deltagare i projektet

Maria Mattsson (projektledare) och Maria Enkvist

Bakgrund

Kemikalieinspektionen (KEMI) har bjudit in kommunerna till ett samverksansprojekt gällande tillsyn av bekämpningsmedel i detaljhandeln. Skälet till att just bekämpningsmedel bör kontrolleras är att KEMI sett att det finns många otillåtna bekämpningsmedel i handeln. Dessa kan innebära en allvarlig risk för hälsan eller miljön. Spridning direkt i miljön är vanlig, liksom användning på huden eller inomhus. Kunskapsnivån inom handeln är ofta låg.

Syfte och mål

Otillåtna bekämpningsmedel ska inte förekomma i detaljhandeln.

Metod

Projektet inleds med en uppstartsdag på KEMI (genomfördes 13/3). KEMI hjälper till med vägledningsmaterial, checklistor samt råd och stöd under projektets gång. Vi skickar ut ett informationsbrev till försäljare av bekämpningsmedel. Några av dessa väljs sedan ut för inspektion under våren/sommaren 2008. Resultatet av inspektionerna skickas sedan in till KEMI som följer upp otillåtna medel genom inspektioner hos tillverkare och importörer under hösten 2008. Åtgärder i de enskilda butikerna ansvarar kommunerna för som vanligt. Inspektionsrapporter skickas ut till samtliga inspekterade butiker. KEMI sammanfattar resultatet av sina inspektioner i en rapport som väntas komma under våren 2009.

Avgränsning

I Luleå kommun kommer 10 butiker att inspekteras. Inriktningen kan vara zoobutiker, handelsträdgårdar, stormarknader, livsmedelbutiker, olika specialbutiker för hästsport, lantbruk, friluftsliv o dyl. Verksamheter som nyligen inspekterats kommer inte att väljas ut.

Transportbehov

Behov av extrabil kan eventuellt finnas.

Total tidsåtgång

Förberedelse:	0,1
Genomförande:	0,35
Avslut:	0,05

Kostnader

Eventuella inköp av produkter

Kronor

1 000 kronor

Intäkter
Tillsynsavgifter

Kronor
7 000 kronor

Granskad och godkänd

Datum: 2008-03-14

Projektledare

Chef/uppdragsgivare

UPPFÖLJNING AV EKONOMI, TID OCH ARBETSSÄTT

Verklig tidsåtgång:

Förberedelse: _____

Genomförande: _____

Avslut: _____

Verklig kostnad: _____

Verklig intäkt: _____

Arbetsätt: _____

Kommentarer: _____

Projektledarens signatur och datum